

Svar på fullmäktigemotionen angående strumpskola i Nickby Hjärta

Beredare: Specialplanerare Daniel Silén, daniel.silen(at)sipoo.fi, Undervisningschef Hannu Ollikainen, hannu.ollikainen(at)sipoo.fi, Undervisningschef Riikka Strandström, riikka.strandstrom(at)sipoo.fi

Grundskolornas situation i Sibbo

Alla grundskolor i Sibbo är strumpskolor. Alla Sibbo kommuns ca. 2600 grundskoleelever är under skoldagen i inneutrymmen utan uteskor. I Nickby Hjärta studerar ca. 700 barn. Om Nickby hjärta skulle vara en skola där skor användas inne i skolan, skulle fortfarande alla andra barn och unga i skolåldern gå i så kallade strumpskolor. Strumpskola principen har fungerat i andra skolor och en gemensam verksamhetsprincip i kommunen är tydligare för eleverna, föräldrarna och personalen. Till finsk kultur och framför allt skolkultur hör det även att uteskor lämnas i tamburen.

Sibbo har en lång tradition av strumpskolor som verksamhetsmodell i andra skolor förutom Nickbys högstadier. Nationellt är grundskolorna vanligen strumpskolor.

Skolorna har ändrats eller ursprungligen planerats till att vara strumpskolor, eftersom att lämna uteskor i skohyllorna i tamburen:

- Förbättrar inneluften
- minskar på möblemangets och fastighetens slitage
- minskar/ underlättar att städa utrymmen och
- förbättrar elevernas fothälsa.

Nickby Hjärta

I Nickby Hjärta fungerar Sipoonjoen yhtenäiskoulu (åk 1-9), Sipoonjoen yhtenäiskoulun esiopetus samt Kungsvägens skola (åk7-9). Det har planerats att under läsåret 2022-2023 placeras i Nickby hjärta tillfälligt även småbarnsfostrans samt Lukkaris koulun förskolas verksamhet. Under läsåret 2022-2023 kommer det att finnas ca 100 barn i åldern 4-8 år i fastigheten. Under de närmaste åren är det tänkt att mängden barn som är under högstadieåldern kommer att öka till ca 300 barn.

Nickby Hjärta planerades ursprungligen till att delvis vara en strumpskola. Under byggskedet av högstadie utrymmena övergavs skohyllorna av kostnadsskäl. Utvidgningsdelen planerades ursprungligen som en strumpskola genom att planera textilmattor som golvmaterial, samt med att bygga groventrén och klädförvaringskåp. Under byggskedet av utvidgningsdelen anskaffades skohyllor till högstadieutrymmenas tambur- och aulautrymmen, vart skorna kunde lämnas. Dessutom omvandlades utrymmen som högstadieelever använder delvis till

utrymmen som har textilmattor. Alla fastighetens utrymmen är ägnade till att användas flexibelt och vid behov till undervisning av elever av olika åldrar. Strumpskola har hälsofrämjande verkan på eleverna och personalen, samt ekonomiska fördelar. Trivseln är också en stor nytta i strumpskolorna, då golven hålls torra och utrymmena rena.

Ifall kärl går sönder i matsalen, ska skärvorna röjas undan så snabbt som möjligt och se till att personer i matsalen inte går på dem. Ifall matrester ligger på matsalsgolvet, som stör elever som har strumpor på sig, borde problemet behandlas med att alla i matsalen uppför sig på ett sakligt och artigt sätt, snarare än att sätta uteskorna på sig.

Dessutom bör det noteras, att t.ex. vid eldsvåda är det inte rekommenderat att hämta skor från skohyllorna eller utekläder från elevernas skåp, utan fastighetens utryms så snabbt som möjligt och alla samlas på den överenskomna mötesplatsen. Det skulle vara bra att ha i planera en mötesplats i inneutrymmen, vart man kan samlas vid kallt väder eller om utrymningen av lokalerna dröjer länge. Detta borde tas i beaktande, fastän utrymningen skulle göras med uteskorna på. Detta gäller också alla andra skolfastigheter i Sibbo.

En trygg undervisnings- och lärmiljö

Enligt Utbildningsstyrelsens överarkitekt Reino Tapaninen är strumpskolor en av skolbyggandets trender, när ljudmiljön i skolorna mera än tidigare tas i beaktande. Nya strumpskolor byggs i hela Finland och blir mera allmänna t.ex. i Tammerfors. Enligt en undersökning av Bournemouth universitet presterar barn bättre i strumpskolor än i traditionella skolor. Forskarna vill att strumpskolor skulle bli vanligare även i Englands låg och högstadium. Undersökningen noterade också att strumpskolor är en vanlig verksamhetsmodell i hela Skandinavien.

Skor för med sig in sand, damm och annan smuts, vilket samlas i skolornas utrymmen. Inneluftproblem är ett vanligt bekymmer i skolutrymmen. Dålig inneluft leder till symptom bland elever och personalen. Inneluftens kvalitet orsakas av flera faktorer, men strumpskola är ett första steg mot bättre inneluft. I strumpskolor hålls partikelmängden lägre, då partiklar inte följer med skorna omkring i skolan.

En säker arbetsmiljö och arbetsvälmående är viktigt och arbetsgivaren är förpliktad att säkra en bra arbetsmiljö åt sina arbetstagare. Enligt lärarnas fackförbund OAJ orkar lärarna inte arbeta till pensionen, bl.a. på grund av inneluftproblem. Med att begränsa mängden partiklar i skolornas inneutrymmen skapar vi även en bättre arbetsmiljö och ökar arbetsvälmåendet bland skolans personal.

I strumpskolor är slitaget på ytor och möbler mindre, vilket leder till ekonomiska fördelar eftersom olika element i skolan inte lika ofta behövs repareras eller ersättas. Städ kostnaderna är även lägre, då städningen kan fokuseras på andra ytor och områden i stället för golvet.

Förändring av verksamhetskulturen

Raija Kattilakoski gjorde 2018 en doktorsavhandling som behandlade förändring av verksamhetskulturen i skolor. Personliga inlärnings- och förändringsprocess består enligt Senge mf. (2004) av tre faser:

1. identifiera, observera, ifrågasätta, reflektera.
2. ge upp egna förutfattade meningar och sätt att agera, ta emot det nya.
3. ta i bruk nya verksamhetssätt och -modeller.

Förändring möter nästan alltid någon slags motstånd. Motståndet består av föreställningar, hot och oro. Enligt internationell forskning är det inte problemfritt att ta i bruk nya lärmiljöer. Ny pedagogik tas i bruk genom prövning och reflektion, och till detta behövs även professionellt stöd. Det tar flera år att förändra verksamhetskulturen och det behövs tid för försökt och för att förstå nya rutiner. Verksamhetskulturen kommer inte att förändras om inte hela gemenskapen är engagerad i förändringen eller om förändringen inte stöds eller uppmuntras. För att lyckas med en förändring av verksamhetskulturen krävs samarbete och en gemensam strävan mot målet av alla inblandade parter.

I förändring av verksamhetskultur uppmärksammas de kortsiktiga problemen mera än de långsiktiga fördelarna. Strumpskola som verksamhetsmodell har exakt tagits i bruk för modellens långvariga fördelar. För att se förändringens fördelar måste den nya verksamhetsmodellen utvecklas och fortsättas med. När strumpskola blir en fast del av verksamhetskulturen, kommer även modellens fördelar bättre fram. Strumpskola skapar i långsikt en bättre lärmiljö för eleverna, förbättrar deras hälsa och skapar en trygg arbetsmiljö för personalen.

Strumoskolor har flera rena läromiljöer och skolan kan möbleras mångsidigare med t.ex. soffor, säckstolar, sittpallar osv.. Detta beror på att i strumpskolor hålls möblerna renare och de slits långsammare. Lärarna kan bättre utnyttja aulautrymmen och skolans andra utrymmen i undervisningen om utrymmena är möblerade med t.ex. soffor.

En förändring kan för vissa vara en kris och det kan ta en tid för hen att behandla förändringen. Enligt Kattilakoski kan förändring av verksamhetskulturen behandlas med att lösa problemen som uppstår genom att prova olika lösningar och genom det hitta den bästa lösningen till problemet, eller med att bli defensiv och avslå förändringen.

Strumpskola som verksamhetsmodell i Nickby Hjärta

Nickby Hjärta har fungerat som en strumpskola sedan augusti 2021. Under våren och sommaren 2021 installeras textilmattor i högstadiernas utrymmen. Under en kort användning är det svårt att göra slutsatser att verksamhetsmodellen inte är lämplig i fastigheten. Ändring av verksamhetsmodellen, i detta fall introduktionen av skolöskola, är

utmanande och tidskrävande, eftersom elever som studerar och vuxna som arbetar där är vana att använda uteskor överallt i fastigheten. Anpassning till en ny verksamhetskultur tar ca. 3 år, så det är svårt att göra antaganden efter en kort period av en ny verksamhet. Ändringen av verksamhetskulturen är tyngre i början, eftersom instruerandet av eleverna till den nya verksamhetskulturen tar sin tid, innan alla har internaliserat att lämna uteskorna vid skohyllorna.

Eftersom hela Nickby Hjärta har ändrats till en strumpskola, är det inte tillåtet av någon i fastigheten att använda uteskor inomhus. För den här orsaken har skohyllor anskaffats till fastigheten för alla användare av den: elevernas skohylla är på 1 våningens gemensamma aula, personalens skohyllor vid 1 våningens D-vinge och skohyllor för gäster är placerade direkt vid huvudingången. Alla användare bör följa fastighetsreglerna, fastän det skulle även för dem ta en tid. Vi vuxna bör fungera som goda exempel åt barnen och unga i att följa reglerna.

Verksamhetsmodell för stöld, snattande eller skadegörande av elevernas egendom.

Sibbo kommunfullmäktige har 13.12.2021 beslutat, att förutom Ankar-verksamhetsmodellen kommer det i grundskolorna och gymnasierna i Sibbo att användas gemensamma förhandlingsätt enligt Södra Karelen verksamhetsmodell för att ingripa på olagliga gärningar. I förhandlingsätten beskrivs gemensamma verksamhetsmodeller, som bör följas i alla enheter. Verksamhetsmodellerna är även gjorda för olagliga gärningar, som kännetecknar stöld, snatteri och skada av egendom. Dessa verksamhetsmodeller är i bruk även i Nickby Hjärtat och innefattar bl.a. olagliga gärningar mot elevernas skor.

Sipoonlahden skola

Sipoonlahden skola har redan länge varit en strumpskola. Strumpskola-principen är normal verksamhet i skolan och en del av skolans verksamhetskultur. Skadegärningar har förekommit i enskilda korridorer och de har behandlats fallspecifikt. Vid ytterdörrarna finns det yllesockor, som kan lånas, tillgängligt för alla som vill låna en. Även gäster ombeds att använda yllesockorna. Naturligtvis kan alla även använda egna sockor eller inneskor.

Skolan har för riktiga och för falska larm plastskydd vid varje dörr. Dessa kan användas, om vägen till närmaste utgång är annanstans än där de egna skorna finns. Eleverna kommer in i skolan från totalt olika ingångar, så det är sällan som skorna finns där eleverna själva är. Bredvid skolan finns Ingman arenan, vart man flyttas till vid behov, t.ex. om det är kallt ute.

Sipoonlahden allmänna erfarenheter av strumpskola

Eleverna har på sig egna strumpor eller yllesockor som de får från skolan. Under snöiga tider blir den våta snön kvar i groventrén och följer inte med eleverna längre in i skolan, vilket ökar på trivseln. Textilmattorna skulle heller inte hållas rena om man gick med uteskor på

dem, vilket skulle leda till att trivseln i lärbyn skulle minska. Det finns elever som personalen ofta har behövt diskutera om användningen av uteskor inne med. Vid behov hålls diskussionerna på nytt. Av 900 elever gäller den här diskussionen nuförtiden endast 2 elever. Det är värt att notera att även Sipoonlahden koulu har betonggolv utan golvvärme, liksom i Nickby Hjärta, och ändå upplevs strumpskola som en fungerande verksamhetsmodell.

Övriga kommentarer

I motionen lyftes fram problem som snatteri, brytandet av ordningsreglerna eller smutsig matsal. Dessa problem kommer att finnas kvar oberoende om Nickby Hjärta fortsätter som strumpskola eller inte. Kommunens, skolans personal och föräldrarna bör ta itu med själva problemet och i samarbete lösa dem. Avslutandet av strumpskola-modellen löser inte dessa problem, utan snatteri, brytandet av ordningsregler och smutsig matsal kommer att fortsätta vara problem, fastän strumpskola-modellen inte skulle vara i bruk.

Strumpskola principen fungerar även annanstans i Sibbo, Finland och Skandinavien. Forskningen stöder fördelarna med strumpskola och en del av nuvarande problemen går att lösa. Därför finns det ingen grund till att strumpskola principen inte skulle fungera i Nickby Hjärta.

För att främja en ny verksamhetskultur är det viktigt att eleverna inkluderas i utvecklingen av skolans lärmiljöer. Eleverna kan framföra egna förslag på sätt att lösa nuvarande utmaningar istället för att ge upp på strumpskola principen. Det finns flera möjliga förbättringar, som t.ex:

- fler skoställningar och på flera olika ställen
- elevskåp med bättre lås
- flera mattor till skolfastigheten
- gemensamma yllesockor som eleverna själva planerar
- att evetueella upphandlingar planeras tillsammans med alla elever som studerar i fastigheten
- fundera ut en bättre fungerande modell för utrymningsövningar och utrymnings situationer
- öka på övervakningen samt att engagera eleverna i hur snatteri kan åtgärdas
- att utveckla gemenskaps känslan tillsammans med eleverna t.ex. genom olika evenemag

Källor

Duthilleul, Y., Woolner, P. and Whelan, A. (2021) Constructing Education: An Opportunity not to be Missed. Thematic Reviews Series Council of Europe Development Bank, Paris.

Kattilakoski, R. 2018. Koulun toimintakulttuuri avautuvissa oppimistiloissa. Etnografinen tutkimus uuteen koulurakennukseen muuttamisesta. Jyväskylän yliopisto.

Merikari, Anna (2020). *Kengät riisumalla puhtaampaa sisäilmaa?*, Sisäilmautiset 21.10.2020.

Pells, Rachael. (2016). Children with no shoes on do better in classroom, major study finds. Independent 24.5.2016. Verkkojulkaisu:
<https://www.independent.co.uk/news/education/education-news/schools-encouraged-to-adopt-no-shoes-policy-to-improve-pupils-learning-and-behaviour-a7044576.html>.

Pietilä, Juhopekka. (2017). Sukkakoulussa riisutaan jalkineet kuin kotona – kirjastossa myös aikuiset kulkevat kengittä. Yle Uutiset 31.8.2017.

Putus, T., Länsikallio, R. & Ilves, V. (2017). Koulutus-, kasvatus- ja tutkimusalan Sisäilmatutkimus 2017. Julkaistu verkossa: [OAJ:n ja Turun yliopiston sisäilmatutkimus 2017](#)

Rämö, Marjo (2019). *Sukkakoulut yleistyvät Tampereella - "Minun korviini asti ei ole kantautunut huonoa palautetta"*. Tamperelainen 27.1.2019.

Turvallinen ja Terveellinen Päiväkotij- Ja Koulurakennus." *Opetushallitus*,
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/turvallinen-ja-terveellinen-paivakoti-ja-koulurakennus>.